

СУЧАСНИЙ СТАТУС ЄГИПЕТСЬКОЇ ЧАПЛИ (*BUBULCUS IBIS*) НА КРИМСЬКОМУ ПІВОСТРОВІ

В.М. Кучеренко¹, С.П. Прокопенко², Т.А. Жеребцова², Д.Ю. Жеребцов²

¹ Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського; вул. Куйбишева, 22, кв. 85, м. Сімферополь, 95034, Україна
V.I. Vernadsky Taurida National University; Kuibyshev str., 22/85, Simferopol, 95034, Ukraine

² Українське товариство охорони птахів; а/с 33, м. Київ, 01103, Україна
Ukrainian Society for the Protection of Birds; PO Box 33, Kyiv, 01103, Ukraine

✉ В.М. Кучеренко (V.M. Kucherenko), e-mail: zookuch@ukr.net

Present status of the Cattle Egret (*Bubulcus ibis*) on the Crimean peninsula. - V.M. Kucherenko, S.P. Prokopenko, T.A. Zherebtsova, D.Yu. Zherebtsov. - *Berkut*. 27 (1). 2018. - Cattle Egret was listed in the fauna of Ukraine as a rare vagrant species. In July 2017 we found the breeding pair near the village of Voinka in Krasnoperekopsk district of the Crimea (South Ukraine; 45° 54' 11'' N, 33° 55' 35'' E). The birds have settled in the mixed colony of Night and Squacco Herons, and Little Egrets. It was the first case of the breeding of the species in Ukraine. In 2018 this colony was absent. [Ukrainian].

Key words: the Crimea, fauna, distribution, breeding, expansion.

Єгипетська чапля до цього часу була відома в Україні як рідкісний залітний птах. У липні 2017 року ми знайшли гніздову пару біля с. Воїнка Красноперекопського району (АР Крим). Гніздо було розташоване у змішаній колонії кваків, жовтих та малих білих чапель, що знаходилася на березі Північно-Кримського каналу (45° 54' 11'' N, 33° 55' 35'' E). Це перший зареєстрований випадок гніздування виду в Україні. У 2018 р. колонії в цьому місці вже не було через відсутність води в каналі.

Ключові слова: Крим, фауна, поширення, розмноження, розселення.

Єгипетська чапля (*Bubulcus ibis*) – вид, який надзвичайно швидко та успішно розселився майже по всіх материках (Нанкинов, 1998). Його ареал охоплює Південну Європу, Африку, за винятком Сахари, Кавказ, Середню та Південно-Східну Азію, Австралію, Америку (Джамірзоев, 2011). Найближчі до України місця гніздування знаходяться на Балканах, в Угорщині, Закавказзі та дельті Волги (Creutz, 1966; Нанкинов, 1998; Джамірзоев, 2011). У 1990–2000 рр. вид заселив Румунію (Botond, László, 2000), а також Краснодарський край Російської Федерації (Джамірзоев, 2011).

Донедавна в Україні єгипетську чаплю вважали рідкісним залітним видом (Смогоржевський, 1979; Фесенко, Бокотей, 2002; Grishchenko, 2004), хоча деякі дослідники вказували на гніздування 1–2 пар у північно-західній частині Причорномор'я України (Нанкинов, 1998). У більш пізніх публікаціях для цієї частини України вид не згадується взагалі (Жмуд, 1999; Русев, 2004) або наводиться інформація про зустрічі поодиноких особин (Петрович, 2015; Яковлев 2015). На півдні України цю чаплю також реєстрували на о-ві Бірючому (Воронцов, 1937), декілька птахів спостерігали в нижній частині Дніпра (Смогоржевський, 1979; Vickerу 1990; Ардамацкая, Руденко, 1996). Недавно з'явилися дані про зустріч неподалік від Херсона 50 птахів 18.07.2007 р. (Baptist, 2007). Це, вочевидь, є помилкою, оскільки контрольний список птахів, наведений автором, містить деякі сумнівні види. На Кримському п-ові декілька птахів спостерігали весною та влітку. Зокрема, кілька разів його відмічали на півдні півострова в XIX ст. (Irby, 1857). Відомо й кілька зустрічей єгипетської чаплі на півдні Криму у XX ст. Наприклад, 15.05.1958 р. була здобута самка в с. Рибаче неподалік Алушти (Воинственский, 2006), 28.03.1966 р. один птах зареєстрований біля Алушти (Костин, 1983); декілька разів цих чапель спостерігали неподалік Севастополя в червні – липні 1987–1994 рр. (Клестов, Цвельх, 1999) та 30.03.2013 р. на Карадазі (Бескаравайный, 2015). Для за-

ходу Криму є тільки одне спостереження – одна особина неподалік від с. Красносільське Чорноморського району (Костин, 1983).

Ми виявили пару єгипетських чапель із пташенятами 17–23.07.2017 р. на півночі Криму біля с. Воїнка Красноперекопського району (45° 54' 11'' N, 33° 55' 35'' E). Це була перша реєстрація виду на гніздуванні для території України (Кучеренко та ін., 2017). Проте пізніше з'явилася інформація, що начебто гніздування однієї пари в цьому ж місці було виявлене роком раніше – 1.07.2016 р. (Гринченко та др., 2017), але з якихось причин автори вирішили оприлюднити ці дані лише після нашої знахідки.

За нашими спостереженнями, гніздо знаходилося у змішаній колонії квака (*Nycticorax nycticorax*) (20–30 пар), жовтої (*Ardeola ralloides*) (3–5 пар) та малої білої (*Egretta garzetta*) (25–30 пар) чапель. Колонія розташовувалася на березі Північно-Кримського каналу в лісосмузі з гледичії (*Gleditsia* spp.), робінії звичайної (*Robinia pseudoacacia*), абрикоса (*Prunus armeniaca*), в'яза (*Ulmus* spp.) та ін. У каналі було досить багато види, що, очевидно, пов'язано з опадами. Чаплі годувалися на цьому мілководді. На час спостережень усі пташенята в колонії вже залишили гнізда та переміщувалися у кронах дерев, деякі досить добре літали. Через це було важко розрізнити пташенят єгипетської чаплі серед великої кількості пташенят малої білої чаплі, адже вони мають майже однакове забарвлення (Смогоржевський, 1979). Єдиний шлях для визначення в нашому випадку – очікування часу годівлі пташенят. Протягом п'яти годин 23.07 з 10³⁰ до 15³⁰ годування відбулося двічі на двох деревах на висоті 2–5 м. Дерева стояли на відстані не більше як 3 м одне від одного. У виводку було принаймні 2 пташенят. Вони менше ніж на чверть поступалися за розмірами дорослим птахам, були вже майже повністю вкриті пір'ям, на голові мали залишки пуху. Тільки самий кінець темного дзьоба мав жовтуватий відтінок.

Ця знахідка підтверджує тенденцію до подальшого розселення єгипетської чаплі. Поява її на гніздуванні у

Криму може бути наслідком експансії популяцій як із боку Кубані, так і з румунської частини дельти Дунаю.

У 2018 р. колонії в цьому місці вже не було. Очевидно, це стало наслідком повної відсутності води в каналі.

ЛІТЕРАТУРА

- Ардамацкая Т.Б., Руденко А.Г. (1996): Позвоночные животные Черноморского биосферного заповедника (аннотированные списки животных). Птицы. - Вестн. зоол. Отд. вып. 1: 19-38.
- Бескаравайный М.М. (2015): Некоторые итоги орнитологических исследований на юго-востоке Крыма в начале XXI века. - 100 лет Карадагской научной станции им. Т.И. Вяземского. Карадаг. 355-360.
- Воинственский М.А. (2006): Дневники крымских экспедиций 1957 и 1958 гг. - Авифауна України. 3: 2-40.
- Воронцов С.М. (1937): До пізнання орнітофауни Присивашья й Сивашів. - Праці н.-д. зоол.-біол. ін.-ту Харк. ун.-ту. 4: 83-124.
- Гринченко А.Б., Щеголев И.В., Настаченко А.С. (2017): О гнездовании египетской цапли (*Bubulcus ibis*) на Крымском полуострове. - Авифауна України. 8: 48-51.
- Джамирзоев Г.С. (2011): Египетская цапля. - Птицы России и сопредельных регионов. Пеликанообразные, Аистообразные, Фламингообразные. М.: КМК. 265-276.
- Жмуд М.С. (1999): Птахи. - Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління. К.: Наукова думка: 146-149, 570-581.
- Клестов Н.Л., Цвелых А.Н. (1999): Сезонная динамика орнитофауны междуручья Бельбека и Качи. - Проблемы вивчення фауни півдня України. Одеса: Астропринт, Мелітополь: Бранта. 65-79.
- Костин Ю.В. (1983): Птицы Крыма. М.: Наука. 1-240.
- Кучеренко В.М., Прокопенко С.П., Жеребцова Т.А., Жеребцов Д.Ю. (2017): Нові дані по рідкісних птахах Криму. - Беркут. 26 (1): 1-4.
- Нанкинов Д.Н. (1998): Расселение и миграции египетской цапли. - Беркут. 7 (1-2): 19-24.
- Петрович З.О. (2015): Матеріали до орнітофауни української частини дельти Дунаю та прилеглих територій. - Авифауна України. 6: 1-32.
- Русев И.Т. (2004): Видовой состав и численность веслоногих и голенастых птиц в дельте Днестра. - Бранта. 7: 23-52.
- Смогоржевський Л.О. (1979): Фауна України. 5. Птахи. К.: Наукова думка. 1: 1-188.
- Фесенко Г.В., Бокотей А.А. (2002): Птахи фауни України (польовий визначник). К. 1-416.
- Яковлев М.В. (2015): Нові види в орнітофауні Дунайського біосферного заповідника. - Беркут. 24 (1): 1-8.
- Baptist T. (2007): eBird Checklist. - <http://ebird.org/view/checklist/S6726035>. (eBird: An online database of bird distribution and abundance [web application]. eBird, Ithaca, New York).
- Botond J. K., László Sz. (2000): First breeding record of certain bird species in Romania, data about the nesting of rare species. - Scientific Studies and Research. Ser. Biology. Universitatea Bacău. 5: 119-125.
- Creutz G. (1966): Ornithologische Reiseeindrücke in der Volkrepublik Ungarn. - Falke. 13 (1): 6-15.
- Grishchenko V. (2004): Checklist of the birds of Ukraine. - Беркут. 13 (2): 141-154.
- Irby L.H. (1857): List of Birds observed in the Crimea. - Zoologist. 2: 5353-5362.
- Vickery P. (1990): eBird Checklist. - <http://ebird.org/view/checklist/S14662060>. (eBird: An online database of bird distribution and abundance [web application]. eBird, Ithaca, New York).